

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการ และวิธีการพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชากรที่ใช้การวิจัย คือ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในจังหวัด อำเภอ ที่มีโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2537 ประกอบด้วย เขตการศึกษา 9 10 และ 11 มี 19 จังหวัดคือ จังหวัดอุดรธานี ขอนแก่น เลย สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู อุดรราชธานี กาฬสินธุ์ มหาสารคาม นครพนม มุกดาหาร ยโสธร อำนาจเจริญ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสุรินทร์

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามความต้องการพัฒนาตนเอง ไปยังหน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และหน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอได้รับแบบสอบถามกลับคืน และสมบูรณ์ แยกเป็นศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด จำนวน 263 ฉบับ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ จำนวน 813 ฉบับ รวมทั้งสิ้น 1,076 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.41 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ตอนที่ 2 ความต้องการพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิเคราะห์ด้วยค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับวิธีการพัฒนาตนเอง วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ แล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปตารางประกอบคำบรรยายจากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏว่า

ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ส่วนใหญ่ไม่ได้รับผิดชอบงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอายุราชการ 21 ปีขึ้นไป ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งศึกษานิเทศก์อยู่ระหว่าง 11-15 ปี ส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี และส่วนใหญ่เคยผ่านการอบรม/ประชุมเกี่ยวกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องที่อบรมส่วนใหญ่เกี่ยวกับงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอบรมส่วนใหญ่ เข้ารับการอบรมอบรมเมื่อปี พ.ศ. 2536 ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมส่วนใหญ่ 3-4 วัน หน่วยงานที่จัดอบรมส่วนใหญ่ได้แก่ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่ไม่ได้รับผิดชอบงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอายุราชการ 21 ปีขึ้นไป ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งศึกษานิเทศก์อยู่ระหว่าง 6-10 ปี ส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี และส่วนใหญ่เคยผ่านการอบรม/ประชุมเกี่ยวกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องที่อบรมส่วนใหญ่เกี่ยวกับงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอบรมส่วนใหญ่เข้ารับการอบรมเมื่อปี พ.ศ. 2535 ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมส่วนใหญ่ 3-4 วัน หน่วยงานที่จัดอบรมส่วนใหญ่ได้แก่ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

เมื่อพิจารณาในภาพรวม ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่ไม่ได้รับผิดชอบงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอายุราชการ 21 ปีขึ้นไป ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งศึกษานิเทศก์อยู่ระหว่าง 6-10 ปี ส่วนใหญ่มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี และส่วนใหญ่เคยผ่านการอบรม/ประชุมเกี่ยวกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่องที่อบรมส่วนใหญ่เกี่ยวกับการงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอบรมส่วนใหญ่ อบรมเมื่อปี พ.ศ. 2535 ระยะเวลาที่ใช้ในการอบรมส่วนใหญ่ 3-4 วัน หน่วยงานที่จัดอบรมส่วนใหญ่ได้แก่ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

ตอนที่ 2 ความต้องการและวิธีการพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์ ปรากฏว่า

ในด้านนโยบาย เป้าหมาย และวิธีดำเนินงานด้านวิชาการในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ส่วนใหญ่ต้องการวิธีการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอส่วนใหญ่ต้องการวิธีการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การอบรมสัมมนา เมื่อพิจารณาวิธีการพัฒนาตนเองของทั้งสองกลุ่มในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการการอบรมสัมมนา

ในด้านงานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ส่วนใหญ่ต้องการวิธีการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่ต้องการวิธีการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ เมื่อพิจารณาความต้องการวิธีการพัฒนาตนเองของทั้งสองกลุ่มในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ในด้านงานการเรียนการสอน ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ส่วนใหญ่ต้องการวิธีการพัฒนาตนเองได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่ต้องการวิธีการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ เมื่อพิจารณาความต้องการวิธีการพัฒนาตนเองของทั้งสองกลุ่มในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ในด้านงานสื่อการเรียนการสอน ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาตนเอง

ในด้านงานด้านการวางแผนงานวิชาการในโรงเรียน และกำหนดวิธีดำเนินงาน
ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/
กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก และศึกษานิเทศก์สำนักงานการ
ประถมศึกษาจังหวัด ส่วนใหญ่ต้องการวิธีการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ
ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่ต้องการวิธีการพัฒนาตนเอง
ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ เมื่อพิจารณา ความต้องการวิธีการพัฒนาตนเองของทั้งสอง
กลุ่มในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ในด้านงานส่งเสริมการสอน ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ศึกษานิเทศก์
สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก
และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ส่วนใหญ่ต้องการวิธีการพัฒนาตนเอง ได้แก่
การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่
ต้องการวิธีการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร เมื่อพิจารณา ความต้องการวิธี
การพัฒนาตนเองของทั้งสองกลุ่มในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร

ในด้านงานประชุมอบรมทางวิชาการ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่
ในระดับมาก และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ส่วนใหญ่ต้องการวิธีการพัฒนา
ตนเอง ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ
ส่วนใหญ่ต้องการวิธีการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ เมื่อพิจารณาความต้องการ
วิธีการพัฒนาตนเองของทั้งสองกลุ่มในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการการอบรมเชิงปฏิบัติการ

อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความต้องการและวิธีการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้วิจัยเห็นว่ามึประเด็นที่น่าสนใจที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้คือ

ด้านที่ 1 นรบาย เป้าหมาย และวิธีดำเนินงานด้านวิชาการในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าศึกษานิเทศก์ได้ให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติงานตามนโยบาย เป้าหมาย ตลอดจนวิธีดำเนินงานด้านวิชาการในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างมาก แต่ศึกษานิเทศก์อีกส่วนหนึ่งกลับไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างทั่วถึง จึงทำให้ขาดความมั่นใจที่จะไปนิเทศโรงเรียน เมื่อโรงเรียนเกิดปัญหาต้องการความช่วยเหลือจึงไม่อาจช่วยเหลือ แนะนำ โรงเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533) ที่ได้นิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาโครงการนาร่อง ขยายการศึกษาภาคบังคับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ทุกเขตการศึกษา พบว่า ผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจในแนวดำเนินการบริการ การจัดกิจกรรมให้บรรลุนโยบายตามหลักสูตร และศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ ไม่อาจช่วยเหลือโรงเรียนได้ เพราะไม่ได้รับการชี้แจงทำความเข้าใจโครงการ ดังนั้นการดำเนินงานใดก็ตาม ถ้าจะให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบาย จำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ให้มีความเข้าใจตรงกัน สามารถที่จะชี้แจงให้ผู้ปฏิบัติดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายข้อยังพบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาตนเองในเรื่องเป้าหมายและแนวดำเนินงานด้านวิชาการในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้มองเห็นว่า การพัฒนาที่ผ่านมายังไม่ได้สร้างความเข้าใจให้กับศึกษานิเทศก์เท่าที่ควร จึงทำให้มีความต้องการพัฒนาในด้านนี้มาก

ส่วนวิธีการพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่ต้องการการอบรมสัมมนา อาจจะเป็นเพราะว่าการดำเนินงานตามนโยบายที่ผ่านมามีปัญหาอุปสรรคที่ต้องการข้อมูล แนวทางแก้ไข การสัมมนาอาจจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะได้ข้อมูลจากการนำเสนอข้อคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อนำไปเป็นแนวทางการแก้ปัญหาที่ได้นั้นได้ ซึ่งปัญหาแต่ละแห่งอาจจะเหมือนกัน แต่วิธีการแก้ปัญหา อาจจะแตกต่างกันไป และนอกจากวิธีการนี้แล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจพิจารณาหาวิธีการอื่นที่สามารถจะหาความเข้าใจให้กับศึกษานิเทศก์ไปในทิศทางเดียวกัน ที่จะดำเนินการนี้เทศาให้ประสบผลสำเร็จอย่างรีบด่วน

ด้านที่ 2 งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่มีความต้องการการพัฒนาตนเองอยู่มาก เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงของศึกษานิเทศก์ที่จะต้องเป็นผู้ทางวิชาการ ครอบรู้นสิ่งที่ต้องไปแนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติ ประกอบกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นภาระกิจใหม่ ศึกษานิเทศก์ต้องทำตัวเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลง ในการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา โดยทำงานร่วมกับครูอาจารย์ (วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2536) จากผลการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาตนเองในระดับมากทุกข้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เนื่องจากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้เปิดโอกาสและส่งเสริมให้ท้องถิ่นปรับรายละเอียดของเนื้อหาวิชา หรือจัดทำรายวิชาใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นได้ (กรมวิชาการ, 2533) แต่ศึกษานิเทศก์ไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่นเลย (ข้อมูลตอนที่ 1) จึงอาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ศึกษานิเทศก์ขาดความมั่นใจในการที่จะนิเทศงานหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ และนอกจากนี้ยังมีงานวิจัยหลายงานที่พบปัญหาว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร (วิจิตรา บุญบา, 2534) ครูขาดทักษะในการจัดทำเครื่องมือและประเมินผลการใช้หลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร ไม่เพียงพอเนื่องจากครูยังไม่มีความเข้าใจ และขาดผู้ที่จะชี้แนะหรือให้คำแนะนำ (เฉลิมลักษณ์ เนื้อไม้, 2534) จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ศึกษานิเทศก์มีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ส่วนวิธีการพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่ต้องการการอบรมเชิงปฏิบัติการ อาจเป็นเพราะต้องการความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดของหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ซึ่งจะต้องลงมือปฏิบัติและศึกษาร่วมกัน จึงจะทำให้เกิดความเข้าใจและเกิดทักษะที่จะนำไปถ่ายทอด

ด้านที่ 3 งานการเรียนการสอน ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาตนเองในระดับมาก อาจเป็นเพราะสภาพการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแตกต่างจากการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา และอีกประการหนึ่งคือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิม ซึ่งได้แก่ ครูผู้สอนต้องสอนเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นด้วย จึงทำให้เกิดปัญหาการจัดครูเข้าสอน การขาดแคลนครูอาจารย์ในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ที่ทำให้ตรงเรียนไม่สามารถจัดครูเข้าสอนให้ตรงตามวุฒิ ความสามารถ ความถนัด (ฉวีวรรณ พูลนาผล, 2536) และนอกจากนี้ยังพบว่า ครูผู้สอนขาดความรู้และทักษะในการสอนด้วย (พรทิพย์ จิวสีปพงษ์, 2536) จากผลการวิจัยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การสาธิตหรือการแนะนำรูปแบบการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นความต้องการที่ศึกษานิเทศก์ต้องนำไปใช้แก้ปัญหาดังกล่าว จึงทำให้มีความต้องการพัฒนาตนเองมากกว่ารายการอื่น ๆ และเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ศึกษานิเทศก์มีส่วนน้อยที่เคยผ่านการอบรม ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาศึกษานิเทศก์ควรจะเห็นความสำคัญในการพัฒนาด้านการเรียนการสอน

ส่วนวิธีการพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่ต้องการการอบรมเชิงปฏิบัติการ อาจเป็นเพราะงานการเรียนการสอนเป็นการจัดกิจกรรมที่ส่วนใหญ่จะต้องฝึกปฏิบัติ สาธิต และทำความเข้าใจ จะให้ความรู้แต่เพียงทฤษฎี ย่อมไม่เหมาะสม จึงจำเป็นต้องฝึกปฏิบัติเพื่อที่จะสามารถนำไปถ่ายทอดให้แก่ครูได้อย่างถูกต้อง การพัฒนาตนเองเกี่ยวกับเรื่องนี้ควรจัดให้สอดคล้องกับความต้องการดังกล่าว

ด้านที่ 4 งานสื่อการเรียนการสอน ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาตนเอง อยู่ในระดับมาก สาเหตุอาจจะเป็นเพราะในระยะที่ผ่านมา ศึกษานิเทศก์ที่เคยผ่านการอบรมไม่เคย อบรมเกี่ยวกับงานสื่อการเรียนการสอน และอีกสาเหตุมาจากการที่ครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น หรือครูผู้สอนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น ไม่ได้ได้รับการพัฒนาในเรื่องสื่อ การเรียนการสอน จึงทำให้ขาดแคลนบุคลากรที่เชี่ยวชาญในนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่จะแนะนำ และ ขาดทักษะในการใช้อุปกรณ์บางชนิด ตลอดจนใช้สื่อการเรียนการสอนไม่เป็น (พรทิพย์ จิวสืบพงษ์, 2536) นอกจากนี้ การจัดหาสื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการ ศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการโดยหน่วยงานระดับสูง จึงทำให้เกิดความล่าช้าไม่ทันต่อความจำเป็น ต้องใช้ สื่อที่ได้รับมีจำนวนจำกัด และงบประมาณในการสร้างสื่อไม่เพียงพอ ศึกษานิเทศก์และ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วม (ฉวีวรรณ พูลนาผล, 2536) ปัญหาดังกล่าวจึงทำให้การจัดสื่อ การเรียนการสอนไม่ตรงกับความต้องการของผู้สอน และปัญหาการขาดสื่อการเรียนการสอนยังคง มีต่อไป ดังนั้นหากจะพัฒนาการศึกษาให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการสื่อความหมายที่ผู้สอนประสงค์จะส่งหรือถ่ายทอดไปยังผู้เรียนอย่าง มีประสิทธิภาพ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ, 2521) จึงควรที่จะพัฒนาศึกษานิเทศก์ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความมั่นใจที่จะไปนิเทศงานสื่อการเรียนการสอนให้แก่ครูที่สอนระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นได้

ส่วนวิธีการพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่ต้องการคือ การอบรมเชิง ปฏิบัติการ อาจจะเป็นเพราะการผลิตสื่อ การวิจัย และการบำรุงรักษา จำเป็นต้องเรียนรู้และ ปฏิบัติจริง โดยเฉพาะการผลิตสื่อ การวิจัยสื่อ ต้องฝึกทำด้วยตนเอง ตั้งแต่การเตรียมและผลิตจน สำเร็จจะนำไปใช้ จึงจะทำให้เกิดความเข้าใจและมั่นใจที่จะนำไปถ่ายทอดและแนะนำให้ครูผู้สอน ปฏิบัติได้

ด้านที่ 5 งานวัดและประเพณีผล ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก อาจจะเป็นเพราะงานวัดและประเพณีผลในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นงานใหม่ที่ละเอียด ต้องทำความเข้าใจและปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และจากข้อมูลพบว่า ศึกษานิเทศก์ที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับงานวัดและประเพณีผลมีค่อนข้างน้อย (จากข้อมูลตอนที่ 1) และนอกจากนี้ งานวิจัยของ โสพิศ กฤษณะไกรวุฒ (2533) ยังพบว่า ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ต้องการเสริมทักษะด้านการประเมินผลอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ครูและผู้บริหารยังขาดความรู้และความเข้าใจในเรื่องการวัดและประเมินผล (วิจิตรา บุษบา, 2534) ตลอดจนขาดความรู้ ประสบการณ์ และทักษะในการจัดทำเครื่องมือและประเมินผลหลักสูตร (เฉลิมลักษณ์ เนื้อไม้, 2534) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีผู้มีความรู้ความเข้าใจให้ความช่วยเหลือแนะนำ หากพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายข้อพบว่า ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ต้องการพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผล และการประเมินผลตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มากกว่ารายการอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่า ความต้องการพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้บริหารและครู เพื่อจะได้นำความรู้ไปช่วยเหลือแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ส่วนวิธีการพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่ต้องการการอบรมเชิงปฏิบัติการ สาเหตุอาจจะเป็นเพราะงานวัดและประเพณีผลเป็นงานที่ครูต้องปฏิบัติอยู่เรื่อย ๆ ในการจัดการเรียนการสอน เมื่อเกิดปัญหาย่อมต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะการสร้างเครื่องมือวัดและการนำผลการวัดและประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและตัดสินผลการเรียน ต้องมีความเที่ยงตรงและเชื่อมั่นได้ ตลอดจนการนำผลไปลงในแบบรายงานต่าง ๆ การจะได้มาซึ่งเครื่องมือและการลงคะแนนแบบฟอร์มต่าง ๆ ที่กระทรวงกำหนด ต้องลงมือฝึกปฏิบัติจริง จึงจะสร้างความเข้าใจและนำไปใช้ได้ถูกต้อง

ด้านที่ 6 งานห้องสมุด ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก สาเหตุอาจจะเป็นเพราะว่า งานห้องสมุดเป็นงานสำคัญและจำเป็นต้องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะในระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนต้องค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง (พนัส หันนาคินทร์, 2513) และการจัดหาเอกสาร หนังสือ สิ่งพิมพ์ สำหรับครูและนักเรียนในระดับนี้ จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ เพราะแตกต่างจากระดับประถมศึกษา เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายชื่อ พบว่า ความต้องการพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับเรื่องนี้มากกว่ารายการอื่น ๆ อีกทั้งยังไม่มีใครอบรมเกี่ยวกับงานห้องสมุด (จากข้อมูลตอนที่ 1) ดังนั้นความเข้าใจในงานห้องสมุดจึงจำเป็นสำหรับศึกษานิเทศก์ที่จะต้องนิเทศงานห้องสมุดในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สามารถบริการแก่ครูและนักเรียนได้ ดังที่ หวน พิณรุฬห์ (2528) กล่าวว่า งานห้องสมุดเป็นงานสำคัญ เพราะเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ศึกษานิเทศก์จึงควรได้รับการพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง

ส่วนวิธีการพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่ต้องการการศึกษาดูงาน ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะการศึกษาดูงานจะทำให้เห็นแบบอย่างได้ชัดเจน ทำความเข้าใจง่าย และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสภาพตามความเหมาะสมได้ด้วย

ด้านที่ 7 งานนิเทศการศึกษา ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะการนิเทศการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นภาระกิจใหม่สำหรับศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ อีกทั้งไม่ได้รับการพัฒนาให้ความรู้เกี่ยวกับการนิเทศโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังข้อมูลจากตอนที่ 1 ศึกษานิเทศก์ที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนน้อย อีกส่วนหนึ่งยังไม่ได้รับการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับการรายงานผลการประเมินผลระบบการนิเทศการศึกษาในประเทศไทยว่า ถึงแม้หน่วยงานจะมีการพัฒนาบุคลากรอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับหลักการบริหารบุคคล แต่บุคลากรที่ปฏิบัติงานนิเทศการศึกษายังไม่ได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถเพียงพอ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536) จึงทำให้ไม่

สามารถนิเทศและติดตามผลการดำเนินงาน ตามบทบาทหน้าที่ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดได้อย่างทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532) และจากผลการวิจัยของ เฉลิมลักษณ์ เนื้อไม้ (2534) พบว่า ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศการสอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังไม่มีความมั่นใจในตนเอง ขาดความรู้ความสามารถ จึงทำให้ไม่มีการนิเทศการสอนภายในโรงเรียน สภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ศึกษานิเทศก์ต้องการพัฒนาตนเอง เพื่อให้ความช่วยเหลือและแนะนำโรงเรียนในความรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนวิธีการพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่ต้องการการอบรมเชิงปฏิบัติการ อาจจะเป็นเพราะการนิเทศการศึกษาเป็นบทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์โดยตรง ความชำนาญ ความเข้าใจในกิจกรรมการนิเทศ ขั้นตอนการนิเทศ จะต้องได้รับการฝึก จึงจะสร้างความมั่นใจและสามารถนำไปเสนอแนะให้เกิดการนิเทศภายในโรงเรียนได้

ด้านที่ 8 การวางแผนงานวิชาการในโรงเรียนและกำหนดวิธีดำเนินงาน ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับงานวิชาการในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของศึกษานิเทศก์ยังไม่เพียงพอ ที่จะไปเสนอแนะให้โรงเรียนดำเนินการ อีกทั้งยังได้ตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผนว่าเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งในกระบวนการบริหารและการจัดการของหน่วยงานให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2532) และจากการวิจัยของ เฉลิมลักษณ์ เนื้อไม้ (2534) พบว่า การวางแผนงานวิชาการของโรงเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพ ควรที่หน่วยงานหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจัดการนิเทศผู้บริหารและครูให้มีความรู้เรื่องการวางแผน ตลอดทั้งกระบวนการ ผลการวิจัยรายข้อ พบว่า ศึกษานิเทศก์มีความต้องการพัฒนาตนเองในระดับมากทุกข้อ มากที่สุดคือ การประเมินผลแผนงานทางวิชาการ อาจจะเป็นเพราะว่าการประเมินผลเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้รู้ว่า แผนงานหรือโครงการนั้นดำเนินไปตามเป้าหมายหรือไม่ มีความก้าวหน้า และปัญหาอุปสรรคอย่างไร เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขหรือยุติแผนงาน/โครงการนั้น

ส่วนวิธีการพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่ต้องการการอบรมเชิงปฏิบัติการ

อาจจะเป็นเพราะการวางแผนงานวิชาการในโรงเรียน ต้องมีความเข้าใจขั้นตอนต่าง ๆ ในการวางแผน สามารถเขียนแผนงาน โครงการ และการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลมาใช้ในการวางแผน และรู้จักวิธีการประเมินผลอย่างเป็นระบบได้ จึงต้องได้รับการฝึกปฏิบัติจริง

ด้านที่ 9 งานส่งเสริมการสอน ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่างานส่งเสริมการสอนมีทั้งกิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอน สำหรับกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น มีทั้งกิจกรรมบังคับและกิจกรรมมาให้เลือก ซึ่งเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2532) ในแต่ละกิจกรรมนั้น มีรายละเอียดและแนวปฏิบัติที่แตกต่างกันไป และในระยะที่ผ่านมา ศึกษานิเทศก์ยังไม่ได้รับการพัฒนาด้านเรื่องเหล่านี้ ตลอดจนผู้บริหารและครูมีความต้องการที่จะรับการนิเทศเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอยู่ในระดับมาก (เฉลิมลักษณ์ เนือไม้, 2534) จำเป็นที่ศึกษานิเทศก์ต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจที่จะนำไปใช้ในการนิเทศ

ส่วนวิธีการพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่ต้องการการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารอาจจะเห็นว่า การพัฒนาตนเองด้วยวิธีนี้ สามารถที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดและแนวปฏิบัติของกิจกรรมต่าง ๆ ได้ง่ายและรวดเร็วกว่าวิธีอื่น เนื่องจากเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับระเบียบและกิจกรรมตามระเบียบมีเผยแพร่ให้ศึกษาทุกโรงเรียนและทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ระเบียบเกี่ยวกับลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด เหล่านี้เป็นต้น ส่วนวิธีการอื่นอาจจะดำเนินการในขั้นตอนต่อไป เป็นการเพิ่มประสบการณ์ เช่น ส่งเข้ารับการอบรมลูกเสือ-ยุวกาชาด ให้สามารถนำมาใช้และช่วยเหลือโรงเรียนในโอกาสต่อไป

ด้านที่ 10 งานประชุมอบรมทางวิชาการ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะงานและหน้าที่ของศึกษานิเทศก์เกี่ยวข้องกับการอบรม ประชุมชี้แจง ให้ความรู้แก่ผู้บริหารและครูอยู่เสมอ จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการของการประชุม อบรม เพื่อให้สามารถนำเทคนิคหรือรูปแบบการประชุม อบรม และกิจกรรมไปใช้กับ

กลุ่มคนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการพัฒนาทักษะในด้านนี้ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นศึกษานิเทศก์ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของงานประชุม อบรมทางวิชาการ ดังที่ ดนัย เทียนพูน (2529) กล่าวไว้ว่า การอบรมคือ กิจกรรมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งอย่างมีระบบแบบแผน เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคลากรในการทำงาน หากพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายชื่อ พบว่า ศึกษานิเทศก์มีความต้องการพัฒนาตนเองระดับมากทุกข้อ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เทคนิคการเป็นวิทยากร และการฝึกอบรม ซึ่งสอดคล้องกับ ทวีป อภิสิทธิ์ (2536) ที่กล่าวไว้ว่า เทคนิคการฝึกอบรมเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการ การฝึกอบรมจะเป็นกิจกรรม หรือสื่อ หรือเครื่องมือ หรือวิธีการ ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เข้ารับการอบรม

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้ศึกษานิเทศก์มีความต้องการในระดับมากที่จะนำความรู้ไปพัฒนาความรู้ความสามารถผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน

ส่วนวิธีการพัฒนาตนเองของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ส่วนใหญ่ต้องการการอบรมเชิงปฏิบัติการ อาจเป็นเพราะเห็นว่ามีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ควรจะได้รับ การฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง จึงจะทำให้เกิดทักษะ และเกิดความเข้าใจในวิธีการดำเนินการ ตลอดจนเทคนิค วิธีการฝึกอบรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะพัฒนาศึกษานิเทศก์ให้สามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรพัฒนาศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกี่ยวกับงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย หลักสูตร และวิธีการอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการของศึกษานิเทศก์ที่เป็นวิทยากรแกนนำในระดับเขตการศึกษาหรือระดับจังหวัด ให้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ
2. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรจัดสรรงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรม การจัดหาเอกสารเพื่อการศึกษาค้นคว้า และการศึกษาดูงานของศึกษานิเทศก์

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้เพียงพอ ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนาศึกษานิเทศก์เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และเกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างแท้จริง

3. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรพัฒนาและส่งเสริมศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ เกี่ยวกับงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำหนดหลักสูตรและวิธีการอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการของศึกษานิเทศก์ให้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

4. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ให้ได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้วยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดส่งศึกษานิเทศก์เข้ารับการอบรมโดยพิจารณาให้สอดคล้องกับความต้องการและความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองเฉพาะด้านเกี่ยวกับงานวิชาการระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. ควรศึกษาการดำเนินงานการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ